

CZYTATY2 w Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu

Anna Kozłowska, Katarzyna Wojtaszak
Biblioteka Raczyńskich

Jeżeli chcecie, aby wasze dzieci były inteligentne,
czytajcie im baśnie. Jeżeli chcecie, aby były jeszcze
bardziej inteligentne, czytajcie im jeszcze więcej baśni.

Albert Einstein

Te słowa towarzyszyły pracownikom Biblioteki Raczyńskich podczas przygotowania wydarzeń związanych z projektem CZYTATY2, czyli baśniowej odsłony cyklu. Sam pomysł CZYTATÓW pojawił się w 2017 roku i był propozycją kierowaną do rodziców i dzieci, chcących ciekawie spędzić sobotnie przedpołudnia. „Ponieważ z badań wynika, że kobiety czytają więcej¹, postanowiliśmy zrobić wszystko, by zmobilizować do czytania mężczyzn” – mówi Anna Gruszecka dyrektor Biblioteki Raczyńskich. „Chcieliśmy popularyzować książki wśród chłopców, a naukowcy twierdzą, że czytają oni chętniej, gdy czytają z nimi ojcowie². Ta wspólna lektura wzmacnia też więzi ojców i dzieci” – dodaje. Analizy wskazują, że czytanie przez ojców rozwija wyobraźnię dziecka, a także pomaga mężczyznom zwalczać stres³. Badania dowodzą także, że to właśnie czytający tata może pokazać synowi, że czytanie jest atrakcyjną i ciekawą formą spędzania czasu⁴, a tym samym zwiększyć zainteresowanie chłopców lekturą. „Biorąc pod uwagę powyższe informacje, staraliśmy się, aby dobór tematów i gości był ciekawy również dla panów” – przyznaje Katarzyna Wojtaszak – rzecznik prasowy Biblioteki.

¹ Stan czytelnictwa w Polsce 2017 rok, <https://www.bn.org.pl/download/document/1529572435.pdf> s. 13. (dostęp 26.08.2019)

² *Poczytaj mi, tato. Dlaczego mężczyźni powinni czytać dzieciom?*, [https://instytutksiazki.pl/aktualnosci/2_poczytaj-mi-tato-dlaczego-mezczyzn-powinni-czytac-dzieciom-\[relacja-i-zdjecia\],2164.htm](https://instytutksiazki.pl/aktualnosci/2_poczytaj-mi-tato-dlaczego-mezczyzn-powinni-czytac-dzieciom-[relacja-i-zdjecia],2164.htm) (dostęp 26.08.2019)

³ *Jesteś ojcem? Czytaj dziecku!*, <http://niestatystyczny.pl/2017/10/13/jestes-ojcem-czytaj-dziecku/> (dostęp 26.08.2019)

⁴ *Poczytaj mi tato*, <https://www.gosc.pl/doc/2955335.Poczytaj-mi-tato> (dostęp 26.08. 2018)

Motyw przewodni pierwszej części CZYTATÓW to cztery dziedziny: sport, sztuka, podróże i historia. Punktem wyjścia każdego spotkania zawsze była książka, jej wspólne czytanie, opowieść na podstawie literatury oraz atrakcje związane z działalnością zaproszonych gości. Scenariusz spotkań zakładał też czynny udział rodziców. „Ponieważ odzew na pomysł sobotnich wydarzeń dla dzieci i rodziców był duży, a także udało się zaprosić do biblioteki więcej ojców, postanowiliśmy kontynuować projekt” – mówi Anna Gruszecka.

W 2018 roku powstał cykl CZYTATY2, który w całości poświęcony był baśniom i legendom. Te teksty są zwykle jednym z pierwszych czytelnicych doświadczeń dziecka, a także elementem integrującym pokolenia. Ze względu na różnorodność baśni, ich wielowiekową tradycję oraz różne literackie wcielenia, zostały opowiedziane w czterech blokach. *Baśnie polskie* miały na celu przypomnienie polskich twórców (m.in. Janinę Porazińską), a także pokazanie, jak literatura czerpie z kultury ludowej oraz opowiada historię Polski. *Baśnie świata* miały udowodnić, że różne kraje i kontynenty mają swoje baśniowe tradycje, a jednocześnie wiele motywów przenika i w różnych postaciach pojawia w utworach z całego świata. Ze względu na rozległość tematu wybraliśmy jeden kraj europejski (Irlandia) oraz jeden z innego kręgu kulturowego (Meksyk). *Klasyka baśni* skupiła się na przedstawieniu dwóch różnych tradycji: braci Grimm, czerpiącej z ludowych podań, oraz literackiej baśni Andersena. *Nowe baśnie* z kolei pokazywały, że poetyka gatunku inspiruje kolejne pokolenia twórców (R. R. Tolkien, J. K. Rowling) i mimo że się zmienia, cały czas pozostaje atrakcyjna dla czytelników.

Przygotowania, czyli czego nie widać

Wczesną jesienią 2017 roku pracownicy odpowiedzialni za projekt przygotowali osiem tematów. „Wybraliśmy książki, wokół których odbywały się spotkania, spisaliśmy pomysły dotyczące zapraszanych gości i atrakcji uzupełniających. Łącznie było to 16 propozycji, po 8 na każde półrocze, które rozplanowaliśmy w kalendarzu między marcem a grudniem tak, by CZYTATY2 przypadały w co drugą sobotę” – mówi Katarzyna Wojtaszak. Planowanie dni, w których odbywały się CZYTATY2, było przemyślane w taki sposób, by ta bezpłatna oferta dla dzieci i rodziców, zachęcająca do wspólnego przebywania w otoczeniu książek, stanowiła atrakcyjną alternatywę dla komercyjnych form spędzenia czasu z dzieckiem.

Koncepcja ogólna oraz szczegółowy wykaz proponowanych spotkań została zawarta we wniosku o dofinansowanie z programu Promocja czytelnictwa, składanego do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego za pośrednictwem operatora – Instytutu Książki. Wniosek o dofinansowanie CZYTATÓW2 otrzymał najwyższą liczbę punktów w programie. Zanim znane były wyniki naboru (w razie nieprzyznania dofinansowania możliwa

była realizacja części projektu z wkładu własnego) pracownicy nawiązali kontakt z lokalną, młodą pracownią projektową, która stworzyła lay-out. Dość szybko stał się on rozpoznawalnym symbolem nie tylko samego cyklu, ale zaczął być pozytywnie kojarzony z Biblioteką Raczyńskich.

„Mając tak przygotowany grunt, czekała nas praca związana z koordynacją i organizacją poszczególnych spotkań: ustalenia terminowe, rozmowy o scenariuszach zajęć, wybór szerszego zbioru książek i przygotowanie materiałów promocyjnych” – mówi Katarzyna Wojtaszak. Poza plakatami i ulotkami dla uczestników akcji przeznaczony został też CZYTATowy album, który dzieci uzupełniały rozdawanymi na spotkaniach naklejkami z grafiką z danego tematu. Na każde spotkanie przygotowane były również ściągki literackie, czyli spis książek, które stały się wskazówką dla samodzielnych poszukiwań lekturowych w bibliotece i rodzinnego zgłębiania tematu. Spisy i wystawki książek interesowały dużych i małych czytelników oraz zachęcały do spędzenia dłuższego czasu z książką. „Zaobserwowaliśmy, że część uczestników zostaje po spotkaniu w Bibliotece, by wspólnie poczytać lub wypożyczyć książki do domu” – mówi Anna Gruszecka i dodaje: „Dla sporej grupy uczestników CZYTATÓW był to pierwszy kontakt z biblioteką i okazją do stania się jej czytelnikiem”.

Od Popiela do Pottera, czyli realizacja

Lech, Popiel i inni. Baśnie polskie. Cykl rozpoczął się od spotkania na temat legendarnych początków Polski, które przybliżyli pisarz Tomasz Kruczek oraz edukator i anglista Dale Taylor, dzięki któremu uczestnicy spotkania dowiedzieli się, że smok wawelski mógł mieć celtyckie korzenie. Opowieściom o królu Popielu towarzyszyła prezentacja multimedialna, wystawa makiet i replik słowiańskich grodów oraz elementów stroju i uzbrojenia.

Na zielonej wyspie. Baśnie świata. Uczestnicy spotkania mieli szansę wyruszyć w podróż do Irlandii. W sobotę, po dniu św. Patryka, Justyna Schramm z Fundacji Kultury Irlandzkiej czytała wybrane baśnie ze zbioru *Za dziewiątą falą* M. Heaney, opowiadała historie o psotnych wrózkach i skrzatach, które do dziś ważne są dla irlandzkich dzieci. Trudno mówić o Irlandii bez wspomnienia jej charakterystycznej muzyki i tańca, dlatego gościem wydarzenia była Magdalena Mak-Jeszke, która poprowadziła warsztat tańca irlandzkiego.

Jaś i Baba Jaga. Klasyka baśni. Trzecie spotkanie poświęcone było braciom Grimm. Bajarz Vampek Król (z grupy Baśnie Właśnie) nie tylko przypomniał niektóre z opisanych przez Grimmów historii, ale także poprowadził warsztat opowiadacza w formie zabawy plastycznej. A że opowieści najlepiej się słucha, gdy są wzbogacone muzyką, o odpowiednią atmosferę i budowanie napięcia zadbał Rafał Zgoda grający na mandorze.

W indiańskiej wiosce. Baśnie świata. Bez muzycznych akcentów nie obyło się również przy okazji spotkania prowadzonego przez Karawanę Opowieści. Kolorowo zaaranżowana sala i meksykańskie pieśni w wykonaniu Ewy Zaborowskiej przeniosły uczestników do Meksyku. Stare baśnie indiańskie opowiadał bazarz Szymon Góralczyk, a dzieciaki mogły też poznać zabawy, w które bawią się ich rówieśnicy z innych kontynentów.

Dlaczego smok wawelski pękł? Baśnie polskie. Nad tym pytaniem zastanawiali się czytawcy podczas pełnego doświadczeń spotkania o baśniach polskich. Legendom m.in. o Krakowie, Poznaniu czy Lublinie towarzyszyły eksperymenty fizyczno-chemiczne w wykonaniu edukatorek z Małego Inżyniera. Uczestnicy mogli wykonać pastę do zębów dla smoka, a także podziwiać magiczną przemianę wody w sok, którym nie pogardziłyby sam Pan Twardowski.

Baśnie Harry'ego. Nowe baśnie. Gdzie najłatwiej spotkać czarodzieja? W Hogwarcie! Grupa wielbicieli Harry'ego Pottera spotkała się na CZYTATACH2 przypominających, że powieści Rowling czerpią z baśniowej tradycji. Dzieci i rodzice pod wodzą aktora Teatru Nowego Michała Kocurka ćwiczyli dykcję na zaklęciach, rozgrzewali aparat artykulacyjny, wypowiadając magiczne słowa, a przede wszystkim wysłuchali wybranych historii ze zbioru *Baśnie barda Beedle'a*. Wspólnie szukali też morału tych opowieści.

Hobbici w starej szafie. Nowe baśnie. Zostaliśmy w kręgu współczesnych baśni i na kolejnym spotkaniu czytane były fragmenty *Hobbita*, a *Opowieści z Narnii* stały się inspiracją do wspólnej zabawy. Pisarz i opowiadacz Łukasz Bernady przygotował dla uczestników grę, w której każdy mógł wcielić się w baśniową postać i dzięki swojej wyobraźni i sprytowi pomóc uratować księżniczkę. Zaś to, jak farby na wodzie zmieniają się w magiczne obrazy i czy jest z tym związana jakaś baśniowa historia, pokazała Katarzyna Hertmanowska zajmująca się malowaniem techniką ebru.

Śnieg, piana i zapalki pana Andersena. Klasyka baśni. Ostatnie spotkanie przed wakacjami i jednocześnie drugie dotyczące klasyki baśni poświęcone było Hansowi Christianowi Andersenowi. Baśń o Królowej Śniegu stała się pretekstem do stworzenia chemicznego ogrodu i pokazu z użyciem m.in. ciekłego azotu i zamrażania róży.

W pierwszym półroczu wszystkie zdarzenia miały miejsce w Bibliotece Raczyńskich w samym centrum Poznania. W drugiej połowie 2018 roku, po wakacyjnej przerwie, spotkania zostały powtórzone w Filii Naramowickiej: nowoczesnej filii rejonowej zlokalizowanej w peryferyjnej dzielnicy, z wielką ofertą kulturalną dla mieszkańców.

Spełniająca się baśń o wzroście czytelnictwa

Spotkania w ramach cyklu CZYTATY2 cieszyły się zainteresowaniem i sympatią dzieci i dorosłych. Rodzice od pierwszej edycji pytali o kontynuację cyklu. Również w trakcie jego trwania w 2018 roku byli żywo

zainteresowani kolejnymi wydarzeniami. W bibliotece pojawiali się nowi odbiorcy, którzy zostali stałymi uczestnikami spotkań oraz czytelnikami Biblioteki Raczyńskich. Dobór tematów sprawił, że na spotkania zaczęło przychodzić więcej ojców z dziećmi. Frekwencja w 2018 roku wyniosła 914 uczestników i niemal dwukrotnie przewyższyła zakładane wskaźniki. – „Biblioteka Raczyńskich odnotowała wzrost liczby odwiedzin i wypożyczeń w miejscach realizacji cyklu w te soboty, w które odbywały się spotkania (w Filii Naramowickiej wzrost sięgał nawet 30%). Te dane to najlepszy dowód potwierdzający, że CZYTATY2 były ciekawym i potrzebnym projektem, który na nowo przyciągnął do bibliotek rodziców i dzieci oraz przypominał o wartości, jaką jest wspólny czas spędzony na lekturze i uczestnictwie w wydarzeniach kulturalnych” – podsumowuje Anna Gruszecka.

CZYTATY2 oferowały różnorodność i aktywny udział uczestników w zabawie, której punktem wyjścia jest zawsze wartościowa książka. Od podobnych pomysłów odróżniało je duże zaangażowanie rodziców, którzy aktywnie towarzyszyli dzieciom w odkrywaniu świata literatury, a także mieli szansę pokazać swoją inną twarz. Zdarzało się, że dzieci były zaskoczone pomysłowością i kreatywnością rodziców, gdy ci pomagali im w warsztatowych zadaniach, albo zanikającym dystansem starszych, którzy wspólnie z dziećmi ćwiczili wymowę lub tańczyli. Podczas zajęć prowadzący odwoływali się też do różnych doświadczeń lekturowych, dzięki czemu dzieciaki dostrzegały, że baśnie były bliskie również ich rodzicom.

Wartością czytatowego spojrzenia na książkę jest zaprezentowanie literatury w bardzo szerokim kontekście, atrakcyjne pokazanie jej związków z przeszłością i teraźniejszością oraz innymi sztukami i dziedzinami wiedzy. Zapraszani na CZYTATY2 animatorzy pokazali, że można bawić się tekstem żyjącym w nas jeszcze długo po zamknięciu książki. Spotkanie z literaturą przestaje być wtedy indywidualnym doznaniem dziecka i buduje wspólny świat, który ma szansę zaistnieć poza regałami biblioteki, w tworzonej w domu literackiej przestrzeni rodzinnej.

Atuty CZYTATÓW:

1. Kompetencje i sposób przeprowadzenia zajęć. Dobierając prowadzących i gości, pracownicy Biblioteki Raczyńskich czerpali z wieloletniego doświadczenia w organizowaniu działalności kulturalnej. Dbali, by zapraszani ludzie byli znawcami tematu, ale także cechowali się wysokimi kompetencjami komunikacyjnymi i mieli doświadczenie w pracy z dziećmi. Dla osób prowadzących CZYTATY są okazją do podzielnia się pasją i wiedzą, zajęciami, które rozwijają także ich samych.
2. Gwarancja udziału w spotkaniu przygotowanym i prowadzonym w sposób merytoryczny, etyczny i dostosowany do wieku odbiorców.
3. Wstęp wolny. CZYTATY to bezpłatne spotkania promujące czytelnictwo. Ważnym celem jest stymulacja i rozwój zainteresowań wśród

- czytelników. Spotkania są na tyle atrakcyjne, że z powodzeniem konkurują z komercyjnymi formami spędzania czasu z dzieckiem.
4. Różnorodność i tematyka organizowanego cyklu CZYTATY2 sprawiła, że każde spotkanie niosło ze sobą nowe treści i zróżnicowane atrakcje uzupełniające, stymulujące różne obszary rozwoju dzieci. Już drugi rok z rzędu udało się dzięki temu zachęcić rodziców do regularnego uczestnictwa.
 5. Oprawa graficzna i stworzenie rozpoznawalnej marki. Po dwóch latach realizowanego cyklu CZYTATY stały się rozpoznawalne, a ich znak graficzny jest gwarancją jakości.
 6. Promowanie wartościowej literatury (dobrej przez ekspertów).
 7. Regularność wpływająca na budowanie więzi z Biblioteką.
 8. Kształtowanie postaw proczytelniczych i prorodzinnych, z uwzględnieniem także tych rodziców, którzy spędzają czas z dzieckiem tylko w weekendy.
 9. Znaczący wpływ na wzrost czytelnictwa w Bibliotece Raczyńskich.